

SEITSMETEISTKÜMNES PÜHAPÄEV PÄRAST NELIPÜHA AD 2025

Lk 7:11–16 (Ii 14:1–6.13–15; Rm 8:18–23)

11 Ja mõni aeg hiljem läks Jeesus linna, mida hüütakse Nainiks, ja Temaga läksid kaasa Ta jüngrid ja suur hulk rahvast.

12 Aga just siis, kui Ta linna väravale lähenes, kanti välja surnut, oma ema ainsat poega, ja ema oli lesk. Ja üsna suur hulk linnarahvast saatis teda.

13 Ja kui Issand nägi ema, hakkas Tal temast hale ja Ta ütles: «Ära nuta enam!»

14 Ja Ta astus ligi ja puudutas surnuraami, mispeale kandjad jäid seisma. Ja Ta ütles: «Noormees, ma ütlen sulle, ärka üles!»

15 Ja surnu tõusis istuli ja hakkas rääkima. Ja Jeesus andis poja ta emale tagasi.

16 Aga kõiki haaras kartus ja nad ülistasid Jumalat ja ütlesid: «Meie seas on tõusnud suur prohvet!» ja «Jumal on tulnud hoolitsema oma rahva eest!»

Ja järgmiseks sündis, et Ta läks linna, mida hüütakse Nainiks, ja Temaga läksid kaasa päris paljud Ta jüngrid ning rohke rahvahulk. Kui Ta aga oli jõudnud linna värava lähedale, vaata, surnut kanti välja, oma ema ainusündinud poega – ja see oli lesk. Ja päris suur hulk linnarahvast oli koos temaga. Ja olles teda näinud, haaras Issandat kaastunne tema vastu ja Ta ütles talle: «Ära nuta!» Ja olles ligi astunud, puudutas Ta surnuraami – kandjad aga jäid seisma – ja ütles: «Noormees, sulle ma ütlen: tõuse!» Ja surnu tõusis istuli ja hakkas rääkima. Ja Ta andis ta tema emale. Kõiki haaras aga hirm ja nad ülistasid Jumalat, üteldes, et suur prohvet on tõusnud meie seas ja et Jumal on kandnud hoolt oma rahva eest.

Sissejuhatus

Kiriku pärimuse järgi on kolmanda evangeeliumi autoriks arst Luukas, kes oli sündinud Antiookias paganlike vanemate lapsena¹. Kuigi vahel on arvatud, et Luukas võis juba varasemalt kuuluda Jeesuse laiemasse õpilasteringi (nn seitsmekümne hulka), on kirikuisad valdavalt veendunud, et temast sai kristlane Pauluse kuulutustöö tulemusena, kelle saatjaks Luukas tema teisel ja kolmandal misjonireisil oli, jäädes Pauluse juure ka tema vangipõlvepäevil.

Luuka evangeeliumi 21. peatükk toob ära Jeesuse ettekuulutuse Jeruusalemma hävitamise kohta, kuid ei maini selle ettekuulutuse täitumist, seega on tõenäoline, et evangeelium on kirjutatud enne aastat 70. Ning kuna evangeeliumi järg, Apostlite tegude raamat, lõpeb kirjeldusega Pauluse jõudmisest Rooma, kus apostel viibis [vähemalt] kaks aastat enne oma märtrisurma aastal 64, tundub üsna tõenäoline, et evangeelium on valminud hiljemalt 60. aastate esimesel poolel.

¹ Seda, et tegemist oli sünni poolest paganaga, võib järeldada apostel Pauluse sõnadest Kirjas koloslastele, kus apostel nimetab ainsaks ümberlõigatute hulgast tema juurde jäänud kaastöölisteks Aristarhost ja Markust, andes seejärel edasi tervitused ka «armsalt arstilt Luukaselt» (vt Kl 4:10–14).

Olles ise endine paganausuline, väljendab Luukas oma evangeeliumis kindlat veendumust Jeesuses teostunud lunastuse universaalsusest: see ei ole mõeldud mitte ainult juutidele, vaid kõigile rahvastele: «Nõnda on kirjutatud, et Messias pidi kannatama ja kolmandal päeval üles tõusma surnuist. Ja Tema nimel peab kuulutatama meelearandust pattude andeksandmiseks kõigi rahvaste seas, alates Jeruusalemmast.» (Lk 24:46j)

Luuka evangeelium (nagu ka Apostlite tegude raamat) algab sissejuhatusega, milles raamatu esmase adressaadina märgitakse «üliaulist Teofilost²», samuti kirjeldab Luukas sissejuhatuses nii oma töömeetodit kui eesmärki: «Juba mitmed on võtnud kätte koostada jutustus neist asjust, mis meie seas on aset leidnud, nõnda nagu seda on meile edasi andnud need, kes ise algusest peale on seda oma silmaga näinud ja on saanud sõna sulasteks. Seepärast on mullegi tundunud õige, pärast kõigega algusest peale täpset tutvumist, kirjutada sinu jaoks, üliauline Teofilos, järgemööda kõik üles, et sa võiksid õppida tundma sulle õpetatud asjade usaldusväärsust.» (Lk 1:1–4)

Arvatavasti oli Teofilos ristiusust huvitunud pagan, võib-olla ka juba ristimiskandidaadiks vastuvõetu, kes sellisena kehastab õigupoolest kogu inimkonda, kellele Kristuse jüngrid on kutsutud evangeeliumi kuulutama. Seda tasub ka evangeeliumi paremaks mõistmiseks pidevalt mees pidada, iseäranis kahest aspektist. Esiteks juba mainitud universaalsus: kristlik rõõmusõnum on mõeldud (ja möödapääsmatult vajalik) kõigile rahvastele.

Ning teiseks: kuna autori eesmärgiks ei ole mitte rahuldada lugejate uudishimu, vaid neid usuliselt veenda, on ta ajaloolisele tõepärasusele piinliku täpsusega truuks jääda püüdes³ oma teose üles ehitanud viisil, mis toob esile kristluse olulisimad õpetuslikud ja usutunnistuslikud tõed. Parimal viisil väljendavad seda taotlust ehk Emmause jüngrite loos öeldud sõnad: «Ja hakates peale Moosesest ja Prohvetitest, seletas Jeesus neile ära kõigist kirjadest selle, mis Tema kohta käib.» (Lk 23:27)

Keelelisi märkuseid

Mõni aeg hiljem – ἐν τῇ ἐξῆς – sõna ἐξῆς tähendab «järgmiseks», «järgmisel [päeval]».

Jeesus – originaalis puudub siin Jeesuse nimi.

Nainiks – kohanimi Ναῦν tuleneb tõenäoliselt heebrea sõnast נָאֻ – «karjamaa», «heinamaa», «niit».

Rahvast – sõna ὄχλος tähistab enamasti suuremat, juhuslikku rahvahulka, vahel ka halvustavas tähenduses («rahvamass», «pööbel»).

² Nimi Θεόφιλος tähendab «Jumala sõber».

³ Vt nt Lk 3:1j.

Issand – ὁ κύριος – κύριος on Uues Testamendis enamasti Jumalale (ja Kristusele) reserveeritud tiitel, algses tähenduses «peremees», «omanik», «isand», «valitseja».

Hakkas...hale – ἐσπλαγχνίσθη – sõna σπλαγχνίζομαι tuleneb inimese siseelundeid tähistavast sõnast σπλάγχνον – ning tähendab taolist kaastunnet või haletsust, mis haarab inimest seesmiselt, s.t kogu tema olemust, «tõmbab sisimas kokku».

Ärka üles – ἐγέρθητι – sõna ἐγείρω – «ärkama», «[üles] tõusma», passiivses kõneviisis «äratatama» – kasutatakse nii unest ärkamise ja üles tõusmise, kui ka surnuist ülestõusmise või ülesäratamise tähistamiseks.

Surnu – ὁ νεκρός – sõna νεκρός – «surnud», «surnu» – etümoloogia viitab väidetavalt kadumisele (võrdluseks eestikeelne «kadunu», «kadunuke») või hajumisele (haihtumisele).

Ülistasid – ἐδόξαζον – sõna δοξάζω tähendab «ülistama», «austama», «austust osutama», «au sees pidama», «[kellestki midagi] arvama», «[kellestki midagi] pidama». Etümoloogiliselt on sõna δοξάζω seotud verbiga δεικνύω – «näitama», «nähtavaks tegema», «selgeks tegema», ka «tunnistust andma», «tõestama».

Prohvet – sõna προφήτης – «prohvet» – tuleneb verbist φημί – «ütleva», «lausuma», «teada andma», millele on lisatud eesliide πρό – «ees», «ette».

On tulnud hoolitsema – ἐπεσκέψατο – sõna ἐπισκέπτομαι⁴ tähendab «üle vaatama», «[kellegi] järele vaatama», ülekantult ka «[kellegi eest] hoolitsema».

Rahva – τὸν λαόν – sõna λαός tähistab nii kogu rahvast kui kuskil koos olevat rahvahulka või mingi paiga (linna, maakoha) rahvast.

Sisuline analüüs

Luuka evangeeliumi kuuenda peatüki teise poole moodustab nn legendikujutus, milles Jeesus jagab Tema ümber kogunenud rahvahulgale mitmesuguseid õpetussõnu, lõpetades manitsusega Tema sõnu mitte ainult kuulata, vaid ka kuulda võtta ja nende järgi toimida. Inimene, kes seda teeb, sarnaneb mehega, kes rajab oma maja kaljule, samal ajal, kui inimene, kes küll kuuleb, aga ei tee, on otsekui ilma vundamendita maja rajanud mees.

Seitsmenda peatüki alguses sedastatakse, et «kui Jeesus oli lõpetanud kõik oma kõned Teda kuulavale rahvale, tuli Ta Kapernauma» (Lk 7:1). Kapernaumas kohtus Jeesus Tema juurde läkitatud rahvavanematega, kes tulid Teda paluma, et Ta teeks terveks

⁴ Siit tuleneb ka sõna ἐπίσκοπος – «piiskop», «ülevaataja».

sealse rooma väeülemate teenri. Tegemist ei olnud mitte sunnitud, vaid vabatahtliku ja tungiva palvega, kuna väeülem oli vanemate sõnul väärt, et Jeesus teda aitaks: «Sest ta armastab meie rahvast, ta on ehitanud meile ka sünagoogi.» (Lk 7:5)

Jeesus asus teele väeülemate maja poole, ent tervendas tema sulase viimaks siiski ilma majja sisenemata. Põhjuseks polnud mitte see, nagu oleks Jeesus pidanud sobimatuks tolle pagana juurde sisse astuda, vaid see, et too mees ise ei pidanud ennast Jeesuse kohalolu vääriliseks: «Issand, ära tee enesele tüli, sest ma ei ole väärt, et Sina mu katuse alla tuleksid! Seepärast ma ei ole ka ennast arvanud väärt ise Sinu juurde tulema, vaid ütle üksainus sõna, ja poiss paraneb!» (Lk 7:6j)

Nii tervendaski Jeesus rooma väeülemate teenri eemalt, ainult oma sõna meelevaldiga, ning et keegi ei hakkaks ikkagi arvama, nagu oleks Ta toda roomlast põlanud, kiitis Ta tema usku, tõstes selle kõrgemale isegi Jumala enda rahva usust: «Ma ütlen teile, nii suurt usku ei ole ma Iisraeliski leidnud!» (Lk 7:9)

Järgmiseks – mitte «mõni aeg hiljem», nagu viimases eestikeelses tõlkeredaktsioonis, vaid õige pea, võib-olla juba järgmisel päeval, nagu seisab 1968. aasta piiblitõlkes – jutustab Luukas Jeesuse jõudmisest Naini linna lähistele. Nimetades, et tegemist oli kohe järgmise asjaga (või päevaga – vt vastavat keelelist märkust), rõhutab evangelist arvatavasti nende kahe sündmuse, rooma väepealiku sulase tervendamise ja Naini noormehe ülesäratamise, omavahelist seost – see on seda tõenäolisem, et Luuka evangeelium on ainus, milles Naini noormehe surnuist üles äratamist nimetatakse, nii et küllap Luukas kaalus hoolikalt iga sõna, mida ta selle loo esitamisel kasutas.

Rooma väepealiku sulase tervendamise ja Naini noormehe surnuist äratamise lugusid ongi äärmiselt huvitav omavahel kõrvutada:

Jeesusele tulevad vastu juudi vanemad palvega rooma väeülemate teenri pärast, kes on jäänud haigeks ja võib surra	Jeesusele tuleb vastu matuserongkäik noormehega, kes on juba surnud
Jeesus läheb vanematega kaasa, ent ei sisene väepealiku kotta	Jeesus läheb surnud noormehe ema juurde
Väepealik saadab Jeesusele sõna, tunnistades oma usku Temasse ja paludes Teda oma sulase pärast	Surnud noormehe ema ei ütle Jeesusele midagi, tema lootus on kadunud, ta ainult nutab leinates
Jeesus kiidab väepealiku usku, öeldes, et pole leidnud selletaolist Iisraeliski	Jeesus ei räägi midagi surnud noormehe ema usust, vaid tunneb talle kaasa ja julgustab teda
Jeesus tervendab väepealiku sulase eemal viibides	Jeesus läheb otse surnu juurde ja kõnetab teda isiklikult
Väepealiku teener ei sure, vaid saab terveks	Naini noormehele, kes oli surnud, kingitakse uus elu

Teatavas mõttes võib nende kahe loo ühise sõnumi võtta kokku apostel Pauluse sõnadega: «Ta on tulnud ja kuulutanud rõõmusõnumit rahust teile, kaugelolijaile, ja rahu lähedalolijaile.» (Ef 2:17) Või nagu Jeesus ise ütleb, vastates Ristija Johannesele, kes kõigest sündinust kuulda saades läkitas oma jüngrid Jeesuselt küsima, kas Tema on see, kes pidi tulema, või peab ootama kedagi teist: «Pimedad näevad jälle, jalutud kõnnivad, pidalitõbised saavad puhtaks ja kurdid kuulevad, surnud ärkavad üles, vaestele kuulutatakse rõõmusõnumit ja õnnis on see, kes minust iial ei pahandu!» (Lk 7:22j)

Jeesus on see, kes pidi tulema, ning Ta näitas seda ülima selgusega pärast seda, kui oli lõpetanud rahvahulkade õpetamise: Tema sõnal oli vägi, kusjuures mitte ainult õpetuslik, vaid tervendav, surma võitev ja eluandev vägi. Jeesus pole mitte lihtsalt «suur prohvet», vaid Ta on Jumala Poeg, kes «on tulnud hoolitsema oma rahva eest» (Lk 7:16) ning on toonud oma rahvale pattude andeksandmise (vrd Lk 7:36–50) ja Jumala südamliku halastuse (vrd Lk 1:77j).

Jeesus oli teel linna, mille nimi oli Nain – «karjamaa»⁵ –, ja sattus enne linna sisenemist kokku matuserongkäiguga. Kuigi surm on saatnud inimkonda pattulangusest saati, on inimestel endiselt raske leppida selle kui millegi loomulikuga, eriti siis, kui tegemist on n-ö enneaegse surmaga, s.t sureb laps või noor inimene, nagu oli too Naini surnu. Ent kui mõtleme sellele, et Jumal on inimese loonud igaviku tarvis⁶, siis on iga surm enneaegne: «Inimesel, naisest sündinul, on lühikesed elupäevad ja palju tüli. Ta tõuseb nagu lilleke ja ta lõigatakse ära, ta põgeneb nagu vari ega jää püsima.» (Ii 14:1j) Nii kehastab too surnud noormees kogu langenud, patust inimkonda, sest «nii nagu üheainsa inimese kaudu on patt tulnud maailma ja patu kaudu surm, nõnda on ka surm tunginud kõikidesse inimestesse, kuna kõik on pattu teinud» (Rm 5:12).

Iisraeli tava kohaselt maeti surnud enamasti paikadesse, kus oli võimalik vältida rituaalset ebapuhtust, mille võinuks tekitada juhuslik kokkupuude surnukehaga.⁷ Nii kanti ka Naini noormehe surnukeha linnast välja – Jeesus kohtas matuserongkäiku linna värava lähedal. Ühtlasi meenutab see aga seda, mis pidi peagi sündima Jeesuse endaga: «Jeesus, et enese vere läbi pühitseda rahvast, on kannatanud väljaspool väravat.» (Hb 13:12) Jeesuski oli nii oma ema kui Jumala, oma Isa, ainusündinud Poeg ja Temagi ema oli selleks ajaks, mil ta Poeg kannatas ja suri, olnud ilmselt juba pikka aega lesk – nii pidi ka Jeesuse ema tundma sedasama valu, mida tundis Naini lesknaine.

⁵ «Jehoova on mu karjane, mul pole millestki puudust! Ka kui ma kõnniksin surmavarju orus, ei karda ma kurja, sest Sina oled minuga; Su kepp ja Su sau, need trööstivad mind!» (Ps 23:1.4 – 1968. aasta piiblitõlge)

⁶ «Sest Jumal ei ole teinud surma ega tunne rõõmu elavate hukkumisest. Tema on ju kõik loonud, et see jääks, ja mis maailmas on sündinud, on tarvilik. Selles ei ole hukatuse mürki, maa peal ei ole surmavalla valitsust. Sest õigus on surematu.» (Trk 1:13–15)

⁷ «Kes puudutab mõne inimese laipa, see on seitse päeva roojane. Ta puhastagu ennast kolmandal ja seitsmendal päeval, siis ta saab puhtaks; aga kui ta kolmandal ja seitsmendal päeval ennast ei puhasta, siis ta ei saa puhtaks.» (4Ms 19:11j)

On väga tõenäoline, et Jeesus nägi seda seost ning et seda mõistis ka evangelist Luukas, kes teadis, et Jumal andis oma ainusündinud Poja kannatustesse ja surma justnimelt selleks, et ükski ema ei peaks enam oma lapsi lootusetult leinama: «Meie ei taha aga, vennad, et teil jääks teadmata nende järg, kes on läinud magama, et teie ei oleks kurvad nagu need teised, kellel ei ole lootust. Sest kui me usume, et Jeesus on surnud ja üles tõusnud, siis usume ka, et Jumal äratas Jeesuse kaudu üles need, kes koos Temaga on läinud magama.» (1Ts 4:13j)

Jeesus nägi rahvahulka, küllap Ta nägi ka surnuraami ja selle kandjaid, ent esmalt nägi Ta nutvat ja leinavat ema, ning Teda haaras sügav kaastunne tema vastu. Nii läiski Jeesus esimese asjana ema juurde, et teda trööstida ja julgustada – väga nappide sõnadega, mis mõne teise inimese öelduna võinuksid kõlada isegi hoolimatu või julmana: «Ära nuta!» Jeesuse suust, Tema suust, kellel on Jumala Pojana meelevald nii elu kui surma üle, kõlasid need sõnad aga imeliselt lootustandvatena, näidates ühtlasi, kui suur ja südamluk on Jumala armastus kannatavate inimeste vastu: «Kõigis nende ahistustes tundis Ta ahistust ja Tema palge ingel päästis nad. Armastuse ja kaastunde pärast Ta lunastas nad, tõstis nad üles ja kandis neid kõigil muistseil päevil.» (Js 63:9)

Armastusest ja kaastundest inimeste vastu ei säästnud Jumal omaenda Poegagi, «vaid loovutas Tema meie kõikide eest» (Rm 8:32), ning kui Jeesus kohtas ristiteel Tema pärast itkevaid Jeruusalemma naisi, siis Ta ütles neile: «Jeruusalemma tütrede, ärge nutke minu pärast, nutke pigem iseendi ja oma laste pärast!» (Lk 23:28) Sellegipoolest võisid evangelist Luukal, kui ta kirjeldas Jeesuse kaastunnet oma ainusündinud poega leinava Naini lesknaise vastu, mõlkuda meeles Issanda sõnad prohvet Sakarja raamatust: «Ma valan Taaveti soo peale ja Jeruusalemma elanike peale kaastunde ja anumise vaimu; siis nad vaatavad sellele, kelle nad läbi pistsid⁸, ja kahelevad tema pärast, nagu kaevelatakse ainsa lapse pärast, ja nutavad tema pärast kibedasti, nagu nutetakse kibedasti esmasündinu pärast.» (Sk 12:10)

Ema juurest läks Jeesus poja juurde: «Ta astus ligi ja puudutas surnuraami, mispeale kandjad jäid seisma.» (Lk 7:14) Jeesus ei kartnud ennast rüvetada ega alandada – Ta oli seda juba teinud, kui Ta «loobus iseenese olust, võttes orja kuju, saades inimese sarnaseks» (Fl 2:7). Ta tegi seda veelgi enam mõni aeg hiljem, kui Ta «tühjendas oma hinge surmani ja Ta arvati üleastujate hulka» (Js 53:12), kui Ta «alandas iseennast, saades kuulekaks surmani, pealegi ristisurmani» (Fl 2:8). Ta pidi «kõiges saama vendade sarnaseks, et Temast saaks halastav ja ustav ülempreester Jumala ees rahva pattude lepitamiseks» (Hb 2:17).

Jeesus astus surnud noormehe juurde ja kõnetas teda: ««Noormees, ma ütlen sulle, ärka üles!» Ja surnu tõusis istuli ja hakkas rääkima.» (Lk 7:14j) Naini noormees oli tõeliselt

⁸ Vrd Jh 19:37: «Ja veel teine kirjakoht ütleb: «Nad saavad näha seda, kelle nad on läbi torganud.»»

surnud, ta ei näinud ega kuulnud enam midagi, tal ei olnud mingit jõudu, et tõusta, olgu püsti või kasvõi istuli – aga siiski see kõik sündis, sest Jeesuse sõnal on elustav ja loov vägi. Jeesus tuli selleks, et teha võimatu võimalikuks, sest «inimeste käes võimatu on Jumala käes võimalik» (Lk 18:27) ning «Jumal ei ole surnute, vaid elavate Jumal, sest kõik elavad Temale» (Lk 20:38), Ta «teeb elavaks surnud ja kutsub olematuid nagu olevaid» (Rm 4:17).

«Nõnda nagu kõik inimesed surevad Aadamas, nõnda tehakse ka kõik elavaks Kristuses» (Rm 15:22) – see ei kehti mitte ainult Naini noormehe puhul, vaid see on Jumala töotus kõigile, kes usuvad Kristusesse, kes kuulevad Tema häält ning järgivad Teda ja Tema sõna: «Tõesti, tõesti, ma ütlen teile, tund tuleb, ja see ongi juba käes, mil surnud peavad kuulma Jumala Poja häält, ning kes seda kuulevad, peavad elama.» (Jh 5:25) Naini – «karjamaa» – nime kandva linna väravas said otsekui täitunud prohvetikuulutuseks tõeks Jeesuse sõnad: «Mina olen uks. Kes iganes läheb sisse minu kaudu, see pääseb ning käib sisse ja välja ning leiab karjamaad.» (Jh 10:9)

See kõik ei puuduta mitte ainult üht õnnetut Naini noormeest, vaid nagu see noormees oli oma surmaga kogu langenud, patuse inimkonna kehastuseks, nii on ka tema üles äratamine surnuist julgustuseks kõigile inimestele, sest meile kõigile öeldakse: «Ärka üles, kes sa magad, ja tõuse üles surnuist, siis särab sulle Kristus!» (Ef 5:14) Jeesus ütleb: «Kes kuuleb minu sõna ja usub Teda, kes minu on saatnud, sellel on igavene elu, ning ta ei lähe kohtu alla, vaid on läinud surmast ellu.» (Jh 5:24), ning apostel Johannes kinnitab: «Me teame, et oleme tulnud surmast ellu.» (1Jh 3:14)

«Jeesus andis poja ta emale tagasi.» (Lk 7:15) Seegi väljendab Jeesuse armastust, halastust, heldust ja hellust: Tema kaastunne puudutaski ju esmalt toda leinavat ema, ja see näitab, et surma võitmine ja surnute ülesäratamine ei ole Jumala jaoks midagi umbisikulist, tegemist ei ole mingi puhtpragmaatilise arveteklaarimisega surma ja kuradiga, vaid millegagi, mis läheb Jumalale isiklikult korda just seetõttu, et see puudutab otseselt konkreetseid inimesi, konkreetseid isikuid eeskätt nende valus ja kannatustes, leinas ja surmas, sest «meil pole niisugune ülempreester, kes ei suuda kaasa tunda meie nõrkustele» (Hb 4:15).

Neid, kes Naini noormehe ülesäratamist nägid, haaras kõigepealt hirm ja seejärel vaimustus: «Nad ülistasid Jumalat ja ütlesid: «Meie seas on tõusnud suur prohvet!» ja «Jumal on tulnud hoolitsema oma rahva eest!»» (Lk 7:16) Selles, et Jumala tegutsemise nägemine ja kogemine täidab inimese hirmuga, pole midagi uut ega üllatavat – sama kogesid nii Vana kui Uue Testamendis suurimadki jumalamehed. Siin on aga ikkagi tähelepanuväärne ja isegi üllatav, kui lähedal oli rahvas sellele, et tunnistada Jeesus Jumalaks – muidugi jäi viimane, otsustav samm sellel teel esialgu siiski tegemata, isegi Jeesuse lähimate jüngrite poolt.

Evangelist Luukale on kõik igatahes selge, kuna ta kasutab siin sama sõna, mida Sakariase kiituslaulus: «Jumal on tulnud hoolitsema oma rahva eest.» (Lk 7:16) – «Kiidetud olgu Issand, Iisraeli Jumal, et Ta on tulnud oma rahva ligi ja toonud talle lunastuse!» (Lk 1:68) See Jumal, kes on tulnud, on Jeesus – Tema on Issand, Tema ongi Iisraeli Jumal, see, kes pidi tulema. Mitte kedagi teist pole vaja enam ootama jääda, sest Jeesuses saavad pimedad jälle nägijaiks, jalutud hakkavad kõndima, pidalitõbised saavad puhtaks ja kurdid hakkavad kuulma, surnud ärkavad üles ning kõigile vaestele ja armetutele kuulutatakse rõõmusõnumit lunastusest ja uuest elust – kõigile neile, kes Temast ei pahandu (vrd Lk 7:23).

Esialgu Jeesusest ei pahandutud – vastupidi, «see jutt Temast levis kogu Juudamaale ja kõikjale ümbruskonda» (Lk 7:17). Õige pea aga juhtus Jeesusega seesama, mis oli juhtunud Ristija Johannesega, sest kuigi neid, kes tahtsid saada osa Tema imetegudest ja Teda hea meelega kuulasid, oli rohkesti, oli märksa vähem neid, kes oleksid olnud valmis Tema järel käies oma mina ära salgama ja päevast päeva koos Temaga risti kandma (vrd Lk 9:23j). Juba Luuka evangeeliumi järgmises, kaheksandas peatükis, seisab Jeesuse tähendamissõna külvajast, kelle külvatud seemnest vaid väike osa heasse mulda langes ja igavese elu vilja kandis (Lk 8:5–8).

See ei tähenda, et Jeesus oleks oma missiooni pooleli jätnud. Ta ju teadis, et Inimese Poeg peab «palju kannatama ning kõlbmatuks tunnistatama vanemate ja ülempreestrite ja kirjatundjate poolt ning tapetama ja kolmandal päeval jälle üles äratatama» (Lk 9:22) – selleks, et lootusetud leiaksid taas lootuse, et leinajate pisarad kuivatataks, et need, kes on otsekui äsja õide puhkenud lillekesed keset õitsemisaega ära lõigatud, võiksid pärida igavese elu ühes Temaga, kes oli surnud ning, ennäe, elab igavesest ajast igavesti ning kelle «käes on surma ja surmavalla võtmed» (Ilm 1:18).

Jutluseks

Seitsmeteistkümnenda pühapäeva temaks pärast Nelipüha on kirikukäsiraamatu järgi «Jeesus annab elu». Arvatavasti tuleneb teema esimese lugemisaasta Evangeeliumist, mis kõneleb Naini noormehe surnuist äratamisest. Pühapäeva sissejuhatav tekst ütleb: «Pühapäeva piiblitekstides tuleb uuesti esile surma ja ülestõusmise teema. Jeesus on võitnud inimest ja kogu loodut rõhuva surma võimu. Seepärast on Jeesusesse uskujail lootus, mis kannab üle surma läve. Kord vabastatakse kogu loodu kaduvuse orjusest.»

Esimese lugemisaasta Vana Testamendi lugemiseks (Ii 14:1–6.13–15) on vaga Iiobi üsna depressiivsed sõnad inimese elu lühidusest ja tema päevade sagedasest kurjusest. Iiob siiski ei kaota usaldust Jumala vastu, vaid vastupidi, väljendab ehk veidi ootamatutki usku sellesse, et kui Jumal tahab (tahaks), siis võib (võiks) ta inimese isegi surnuist üles äratada.⁹

⁹ Iiob siiski ei suuda päriselt uskuda, et Jumal seda teeks, kuna ta ütleb: «Vesi voolab järvest ja jõgi taheneb ning kuivab, nõnda heidab inimene magama ega tõuse enam.» (Ii 14:12)

Esimese lugemisaasta Epistlikis (Rm 8:12–23) on apostel Pauluse kinnitus, et nüüdse ajastu kannatused ei vääri mainimistki tulevase kirkuse kõrval, mida meile ilmutatakse. Apostel on teadlik sellest ühtaegu ängistavast ja lootusrikkast ootusest, mis valdab kogu Jumala loodut, mis on allutatud kaduvusele: «Kogu loodu ägab üheskoos sünnitusvaludes tänini... ka meie ise ägame iseenestes, oodates lapseõigust, oma ihu lunastust.»

Evangeeliumile jutlustades on võimalik keskenduda meie ülestõusmise ja igavese elu lootusele, ent veelgi parem on suunata fookus Jeesuse kannatustele, surmale ja ülestõusmisele. Selleks annab hea võimaluse Jeesuse kui Jumala (ja Neitsi Maarja) ainusündinud Poja kõrvutamine Naini noormehega, kes oli oma ema ainusündinu: Jumal andis oma Poja selleks, et ükski ema ega isa ei peaks enam oma laste pärast ega ükski laps oma ema või isa pärast lootusetult leinama, sest Ta «hoiab neid kui karjane ja juhatab nad eluvee allikaile» ning «pühib ära iga pisara nende silmist» (Ilm 7:17).

Samuti tasub Naini noormehe surnuist äratamise lugu võrrelda rooma väepealiku sulase tervendamise looga – neid kõrvutades tulevad esile huvitavad sarnasused ja erinevused, mille hulgas kerkib eriliselt esile see, et kui Kapernauma väepealiku puhul tuleb initsiatiiv temalt ning Jeesus rõhutab ta palve täitmise puhul tema usu suurust ja tähtsust, siis Naini noormehe tervendamisel ei räägita usust ega inimeste initsiatiivist poolt sõnagi, vaid kõik toimub üksnes Jeesuse enda armastuse, halastuse ja kaastunde sunnil – milline imeline julgustus ning rõõmu ja lootuse sõnum siin avaneb!

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. Luuka evangeeliumi seitsmenda peatüki esimene pool toob meieni kaks Jeesuse imetegu: Kapernauma väepealiku sulase tervendamise ja Naini noormehe surnuist äratamise. Kui esimesele imeteole eelneb mitmete inimeste tungiv pöördumine Jeesuse poole ning Jeesus rõhutab ja kiidab väeüleva sulast tervendades väeüleva usku, siis teine imetegu leiab aset puhtalt Jeesuse enda initsiatiivil, ajendatuna Talle omasest armastusest, halastusest ja kaastundest. Sellega ei taheta sugugi kahandada meie usu tähtsust, küll aga näitab see, et meie usule eelneb alati Jumala arm: «Tema on meid enne armastanud.» (1Jh 4:19)
2. Jeesus nägi Naini linna värava ligi jõudes matuserongkäiku. Eeskätt nägi Ta oma ainsa poja pärast nutvat, leinast murtud ema, ning Teda haaras südamlik kaastunne. Surm on olnud inimkonna lahutamatu saatja pattulangusest saati, ent siiski on asi kaugel sellest, et suudaksime pidada surma millekski loomulikuks, eriti siis, kui see tabab kedagi, kelle puhul see näib olevat enneaegne, näiteks lapsi või noori inimesi. Jumal ei ole meid loonud mitte surmaks, vaid eluks – ja sellepärast Ta saatiski oma ainusündinud Poja, et ükski, kes Temasse usub, ei hukkuks ega sureks igavesti, vaid need, kellele saab osaks Temas teostunud lunastus, päriksid igavese elu Tema kirkuses. Nii, nagu Jeesus ütles Naini noormehe emale, ütleb Ta meilegi: «Ära nuta!» Ja nii, nagu Ta ütles noormehele, nii tahab Ta öelda ka meile: «Tõuse üles!»

3. Et see võiks sündida, selleks pidi Jeesus ise kannatama ja surema – meie eest, meie pattude andeksandmiseks. Tema, Jumala ainusündinud Poeg, pidi saama inimeseks ning jagama meiega kõike, «saades kuulekaks surmani, pealegi ristisurmani» (Fl 2:8), et meie võiksime Temas «kaduvuse orjusest Jumala laste kirkuse vabadusse» (Rm 8:21) vabastatuna pärida igavese elu kirkuse. Jeesus on seda teinud enne, kui meie Temasse uskusime. Ta on meid «armastanud igavese armastusega» (Jr 31:3) ega taha meid iialgi maha jätta. Oma «südamliku halastuse läbi» (Lk 1:78) on Ta «tulnud hoolitsema oma rahva eest» (Lk 7:16), ja meil ei põhjust mitte kui midagi karta, sest Tema, kes oli surnud, elab igavesest ajast igavesti ning Tema «käes on surma ja surmavalla võtmed» (Ilm 1:18).